

L'ARQUITECTURA A INCA DURANT EL SEGLE XX (1900-1940)

PERE RAYÓ BENNÀSSAR

1. La continuïtat de l'Historicisme i l'Eclecticisme en els primers anys del segle

Els corrents arquitectònics, historicista i eclèctic, són característics en l'arquitectura mallorquina del segle XIX. A Inca, hi trobam la continuïtat dels dos estils en els primers anys del segle XX.

1.1. L'Historicisme

L'Historicisme suposa la tornada als estils històrics del passat.

Inca conserva importants edificis historicistes dels darrers anys del segle XIX que tenen característiques clàssiques. Usen l'arc de mig punt i hi destaquen l'horitzontalitat, la simetria i les proporcions. Ens referim a:

- *Els Pòrtics* (1885), a l'antiga plaça de l'Església. Projecte inacabat de Bartomeu Ferrà Perelló (1843-1924). Hi intervé el mestre d'obres Sebastià Riusec «Es Pollencí». En el disseny original tenia set arcades (figura 1).

- *La Rectoria*, a la plaça d'Orient, obra de finals de segle. Hi intervé, també, com a mestre d'obres Sebastià Riusec. La façana, simètrica, acaba amb un gran frontó. Hi destaca l'alternança de color de les dovelles als arcs, a les faixes verticals que divideixen el frontis i sobre les finestres.

Durant els primers anys del segle XX continua a Inca l'arquitectura historicista de característiques clàssiques, seguint el corrent que havia iniciat Bartomeu Ferrà en el segle XIX. Els millors exemples són:

- *Can Domingo*. Domicili particular que, Domingo Alzina Jaume, féu construir a la plaça de l'Orgue. Actualment és propietat de la parròquia de Santa Maria la Major. A la façana, recoberta de pedra viva, hi destaquen l'horitzontalitat, la simetria i els frontons que hi ha sobre les finestres de la segona planta.

- *Hotel Domingo*. Edifici construït a la plaça de Santa Maria la Major, entre 1909 i 1910, pel promotor Domingo Alzina Jaume. Actualment és propietat de la parròquia de Santa Maria la Major. La façana, simètrica, té quatre plantes i està recoberta de pedra viva. Obertures i balcons, amb baranes de ferro forjat, es reparteixen regularment per la superfície del frontis. Guarda algunes semblances amb la casa particular de Domingo Alzina.

- *Casa d'habitatges*. Casa edificada en el carrer de la Glòria, número 16. Té tres plantes. La façana simètrica, completament folrada de pedra viva, acaba en una cornisa sostinguda per mènsules. Hi predomina l'horitzontalitat i la distribució racional de portes i finestres.

- *Can Cabrer*. Casa senyorial, situada en el carrer de Jaume Armengol. En fou el promotor Bernat Salas Seguí. Té tres plantes i la influència clàssica és clara per la perfecta simetria i horitzontalitat del conjunt de l'edifici. Els dentellons, elements ornamentals clàssics, són presents a la cornisa i a les peanyes dels balcons.

- *La Quartera*. Edifici municipal construït entre 1918 i 1920. Dirigí les obres l'arquitecte Jaume Alenyar Ginard (1869-1945). Té una sola planta que combina la pedra viva en els baixos i el marès a la resta de la construcció. Exteriorment, hi sobresurt la simetria de les façanes i l'horitzontalitat. La decoració es concentra en els frontons que es troben sobre les portes i finestres.

1.2. L'Eclecticisme

L'eclecticisme és una varietat arquitectònica que adopta formes constructives que pertanyen a diferents estils. És propi de l'arquitectura del segle XIX, però a Inca trobam interessants exemples en el primer terç del segle XX:

- *Can Amer* (carrer de la Pau, 43). Casa senyorial de dues plantes i porxo. El portal, rectangular, té els brancals fets de peces de marès i dovelles a la llinda. Les finestres de la segona planta estan cobertes de trencaigües molt senzills i els finestrons del porxo són allargats.

- *Can Vella* (carrer de les Garroves, 56). Casa de dues plantes i porxo amb finestrons. A la planta baixa destaca el portal, rectangular, amb la llinda feta de dovelles, i al primer pis el frontons clàssics que es col·loquen sobre les finestres que tenen gravada una fulla de trèvol a l'interior del timpà.

- *Can Comas* (carrer de Martí Metge, 118). Casa senyorial de dues plantes i porxo. Totes les obertures són rectangulars. Mostra una interessant decoració geomètrica en els frontons que es troben sobre les finestres de la segona planta.

- *Casa senyorial* (carrer de Sant Bartomeu, 43). Casa de dues plantes i porxo. El portal, rectangular, té dovelles a la llinda. La segona planta és la més ornamentada, hi destaquen els frontons d'inspiració barroca que hi ha sobre les finestres.

- *Casa d'habitatges* (avinguda de les Germanies, 38). Obra projectada l'any 1924 per l'arquitecte Francesc Roca Simó (1874-1940). Es tracta d'una casa de dues plantes i porxo amb interessant decoració que es concentra a les portes i finestres.

2. El Modernisme

El Modernisme, moviment artístic que es desenvolupà a Europa a finals del segle XIX i principis del segle XX, reaccionà amb una gran fantasia contra l'arquitectura historicista, cercant noves fonts d'inspiració.

Va tenir una gran importància a Catalunya atès el suport que li donà la burgesia, culta i nacionalista, i arribà a Mallorca, ja començat el segle XX, com una moda decorativa que es manifestà sobretot en les façanes, però sense canviar les estructures dels edificis que continuen essent les mateixes que en el segle XIX.

2.1. Els arquitectes

A Inca, hi treballen importants arquitectes que, en algunes fases de la seva obra, es vinculen al Modernisme:

Guillem Reynés i Font (1877-1918)

Fill del mestre d'obres Gaspar Reynés i Coll va néixer a Palma l'any 1877. Acabat el batxillerat es traslladà a Barcelona on estudià arquitectura i hi obtingué el títol l'any 1905. Aquest mateix any és nomenat arquitecte diocesà i l'any 1909 arquitecte provincial, càrrec que ocupà fins a la seva mort l'any 1918.

Guillem Reynés, com a arquitecte diocesà, col·laborà i participà en les obres que es feren a la catedral de Mallorca (1904-1914) i al monestir de LLuc (1908-1914) en les quals, a més, intervingueren els arquitectes catalans Antoni Gaudí i Cornet i Joan Rubió i Bellver.

A Inca, coneixem tres projectes modernistes de Guillem Reynés: *Can Fluxà* (1910), *el Teatre Principal* (1913) i *Can Mir* (1914).

- *Can Fluxà* (1910-1911).

Es tracta de dos edificis, originàriament un estava destinat a habitatge i l'altre a fàbrica de calçat. Cada un d'ells té dues plantes, si bé el destinat a habitatge és més simètric i té un balcó en el centre de la façana.

Es tracta de dues obres de característiques modernistes. Els detalls «Art Nouveau» es distingeixen en les línies còncaves dels portals i finestres i en les faixes de color que els emmarquen.

- *Teatre Principal* (1913). Desaparegut.

Interessant obra modernista que utilitzà elements estructurals de ferro per aconseguir un gran espai funcional per a la sala del teatre. El ferro vist es convertí també en element decoratiu. Desgraciadament no queda quasi res del teatre original. Es modifica completament l'any 1945 amb el projecte de Francesc Casas.

- *Can Mir* (1914). Reforma del magatzem de fustes construït el 1911.

L'arquitecte usa un llenguatge modernista, sobretot en els aspectes ornamentals: empra rajoles de ceràmica amb decoració floral i utilitza el ferro forjat (figura 2).

A més, va projectar una casa de tres plantes per a Francesc Prats Ferrer al carrer Pou d'en Morro (1910); va ser designat arquitecte director (1910) de les

obres del pavelló principal del quarter del General Luque, projectat per Francesc Roca i Simó; i, finalment, va projectar l'Eixample de la plaça del Mercat (1910), consistent en l'enderroc de l'illa limitada pels carrers del Comerç, de la Perla, d'En Corro i la plaça del Mercat, projecte que no es va realitzar.

Jaume Alenyar Ginard (1869-1945)

Acabà els estudis d'arquitectura a Madrid l'any 1900 i en tornar a Mallorca va convertir-se en un dels constructors més prolífics de la primera meitat del segle XX. L'any 1901 és nomenat arquitecte municipal de Palma, càrrec que exercí fins a la seva mort. Fou també, en els anys 20, arquitecte municipal d'Inca. Durant els primers anys projectà obres modernistes, essent les més importants les que realitzà en col·laboració amb Gaspar Bennàssar. Després evolucionà cap a l'eclecticisme i l'arquitectura funcional. Finalment, Alenyar va fer alguns projectes urbanístics.

L'única obra inquera d'Alenyar que té una certa relació amb el Modernisme és La Quarera. Es tracta d'un edifici historicista però la barana del terrat, per l'ornamentació vegetal, recorda les característiques modernistes de les primeres obres d'aquest arquitecte.

Emperò Jaume Alenyar intervé en altres projectes interessants, l'any 1910 li encarreguen la direcció tècnica de les obres de la Plaça de Toros que havia dissenyat Josep Alomar; el 1918 signa un projecte per construir una «Casa de Maternidad, Retiro de Ancianos y Casa de Salud» (figura 3), de característiques regionalistes neogòtiques, que no es va dur a terme; l'any 1927 realitza el projecte d'alineació del carrer del Bisbe Llompart i les obres d'Eixample del Cementiri Municipal; l'any 1928, redacta el Pla General d'alineacions i rasants d'algunes barriades de la ciutat d'Inca que incloïa una de les obres urbanístiques més importants de la població: la Gran Via; i per últim, projecta la casa per a Jordi Llobera (1930), obra particular de l'avinguda d'Alcúdia.

Francesc Roca i Simó (1874-1940)

Estudià a l'Escola Superior d'Arquitectura de Madrid on es llicencià el 1906. S'estableix a Palma, on a partir de 1907 adoptarà un llenguatge modernista. Cap a 1915 Francesc Roca s'orientà cap a solucions eclèctiques.

Les relacions amb Inca d'aquest arquitecte són escasses. L'any 1909 projectà el Quarter del General Luque que serà modificat posteriorment pel capità d'enginyers Joaquim Coll Fuster. Francesc Roca dissenyà les portes i finestres de fusta amb una decoració floral, a la part superior, pròpia del Modernisme «Art Nouveau» (figura 4). L'altra obra inquera d'aquest arquitecte és la Casa d'habitatges, construïda a l'Avinguda de les Germanies, obra eclèctica ja descrita a l'apartat 1.2.

Gaspar Bennàssar Moner (1869-1933)

Acabà els seus estudis l'any 1899 a l'Escola d'Arquitectura i a l'*Academia de Bellas Artes de San Fernando* de Madrid. Va ser arquitecte municipal de Palma

(1901-1933) i ocupà molts d'altres càrrecs. Fou l'encarregat d'aplicar el Pla d'Eixample de Bernat Calvet (1901) a Palma amb l'enderrocament de les murades i ordenació de l'espai exterior de la ciutat. La seva trajectòria estilística com a arquitecte es divideix en dues etapes, marcades ambdues per l'eclecticisme, si bé en la primera (1900-1918) projectà obres modernistes i utilitzà formes derivades del gòtic, entre d'altres, i en la segona (1919-1933) es decantà cap al regionalisme (1919-1933).

Coneixem dues obres de Gaspar Bennàssar, a Inca: el projecte de l'Hipòdrom Alfons XIII (1929), pràcticament desaparegut i el de la casa per a Francesc Serra Ferrer (1932), en el carrer General Luque. Cap de les dues obres tenen relació amb el modernisme.

2.2. *Modernisme historicista*

El corrent modernista historicista suposà l'aliança del Modernisme amb algun estil històric anterior. A Mallorca té especial importància l'historicisme àrab.

A Inca trobam dues cases que es poden relacionar amb el Modernisme historicista àrab. Es tracta de:

- *Antic Club Velocipedista d'Inca* (carrer d'Artà, 7-9).

Edifici de dues plantes, construït en els darrers anys del segle XIX, que acaba en una cornisa amb merlets. Hi sobresurten les tres finestres amb arcs de ferradura de la segona planta, essent la central molt més grossa que les laterals.

- *Can Beltran* (carrer d'En Palmer).

Edifici de tres plantes acabat l'any 1909. L'arc de ferradura de l'entrada del carrer d'En Palmer i les finestres esglaonades es poden relacionar amb el Modernisme historicista àrab. En canvi, els elements florals que es distribueixen per la superfície de la façana i la barana del terrat són més propis del Modernisme «Art Nouveau».

2.3. *Modernisme popular*

Un gran nombre d'edificis d'Inca tenen característiques pròpies d'un Modernisme popular, que utilitza el repertori decoratiu «Art Nouveau» i es concreta en l'ús de material ceràmic i en l'ornamentació vegetal i floral. Aquestes formes decoratives apareixen a les façanes de les cases durant el primer terç del segle XX.

El modernisme usa rajoles, senceres o en fragments, per crear un ambient colorista. Aquests ornaments ceràmics apareixen sobre les obertures, a la part baixa de les finestres, formant impostes o faixes de color a la façana, davall les peanyes dels balcons i decorant alguns elements dels jardí.

Els millors exemples inquers són:

- *Merceria La Giralda* (carrer Major núm. 2).

Edifici que usa rajoles, amb dibuixos vegetals, que combinen els colors verd, blau i groc, a les impostes, separant les plantes, emmarcant la façana amb dues fai-

xes verticals i sobre la finestra que apareix a cada una de les tres plantes superiors. La planta baixa ha estat modificada, quan l'han convertida en establiment comercial.

- *Cas Baster* (plaça de Santa Maria la Major - cantonada carrer dels Hostals).

Edifici de quatre plantes construït l'any 1922 pel mestre d'obres Gabriel Alzina. L'ús de balcons amb baranes i mènsules de ferro forjat i la decoració amb rajoles verdes que es troben sobre els portals i finestres és característic del Modernisme popular.

- *Casa d'habitatges* (carrer General Luque, 37).

Casa de tres plantes edificada l'any 1910 pel mestre d'obres Josep Pujadas. En aquest cas, únic a Inca, podem veure rajoles de colors, distribuïdes simètricament, davall les peanyes dels balcons. En el balcó del primer pis n'hi havia onze (actualment se'n conserven 10) i en el del segon pis, molt més petit, quatre. Destaquen les baranes i les mènsules de ferro forjat dels balcons. Els portals eviten la línia recta.

- *Can Marquès* (carrer General Luque, 41 - cantonada Gran Via).

Casa de dues plantes en la qual sobresurt l'ornamentació ceràmica de colors variats, que apareix emmarcada en uns quadres que se situen davall les finestres geminades que hi ha a la planta superior, quatre a la façana del carrer General Luque i tres a la de la Gran Via. Les finestres geminades es relacionen també amb el Modernisme popular.

- *Can Piritis* (carrer Son Net, 21).

Casa de dues plantes construïda l'any 1909 pel mestre d'obres Miquel Martorell. En fou el promotor Bartomeu Tortella Llinàs. Com en el cas anterior, trobam quadres ceràmics de diferents colors davall les dues finestres del primer pis i també a les dues finestres geminades i a la finestra triple que hi ha al segon pis.

- *Ca n'Ensenyat* (carrer General Luque, 11).

S'usa la ceràmica, com a element decoratiu, en el pati que dona al carrer del Capità. Les rajoles tenen dibuixos geomètrics on predominen els colors blau i blanc. Els elements més destacats recoberts de ceràmica són les pasteres octogonals i la petita font, també octogonal, que se situa al centre del pati. Igualment, la ceràmica decora el basament de les columnes amb capitell jònic que sostenen la galeria coberta de terrat.

- *Antiga tintoreria de Bartomeu Fiol* (carrer Joanot Colom - cantonada avinguda de les Germanies).

En els jardins s'utilitza l'ornamentació ceràmica, amb predomini dels colors blau i blanc, més discretament que en el cas anterior.

Altres edificis presenten decoració vegetal i floral, sobre les portes i finestres de les façanes, davall els balcons o a les reixes i baranes de ferro forjat dels balcons. Destacam:

- *Can Janer* (plaça d'Espanya).

L'arquitecte Josep Oleza Frates reformà la façana l'any 1926. Té detalls

modernistes «Art Nouveau» en la decoració floral de les baranes dels balcons de ferro forjat.

- *Can Ramis* (avinguda de les Germanies, 63).

Casa de dues plantes, construïda el 1923, que presenta ornamentació vegetal pròpia del Modernisme «Art Nouveau».

- *Ca n'Amengual* (carrer d'En Palmer, 31).

Casa senyorial, edificada l'any 1913. Hi treballà el mestre d'obres Sebastià Riusec.

Té l'estructura clàssica, emperò l'ornamentació, feta a base de fullatge, que es troba sobre les portes i finestres juntament amb la reixa i la cisterna del jardí fetes de ferro forjat amb ornamentació vegetal, té característiques del Modernisme «Art Nouveau».

- *Tribunes de ferro de l'Antic Banc Agrícola* (carrer dels Hostals).

Les dues tribunes daten de l'any 1912, i la més interessant és la de la cantonada, feta de ferro forjat i amb ornamentació modernista.

- *Cases per a Jaume i Pere Coli* (carrer Major).

Es conserva una de les dues cases, actualment en el carrer Major número 23. Dirigí les obres el mestre Miquel Martorell. Façana simètrica, de tres plantes, que presenta una interessant decoració vegetal i floral sobre les finestres del primer i segon pis, a les mènsules que aguanten els balcons i a la cornisa (figura 5).

3. El Regionalisme

El Regionalisme arquitectònic va ser una resposta als problemes que tenia plantejats l'arquitectura a principis del segle XX com a conseqüència de la incapacitat creativa a què havia arribat l'eclecticisme del segle XIX. Els arquitectes tornaren a l'arquitectura del passat però cercant solucions estètiques en l'arquitectura historicista de la pròpia regió.

A Mallorca, per a l'arquitectura religiosa, es recorre principalment al gòtic, atesa la gran tradició que tenia aquest estil a l'illa.

A l'arquitectura civil, les façanes adopten els models tradicionals dels casals senyorials amb dues plantes i porxo. Aquestes façanes es caracteritzen per esser bastant planes i per la senzillesa decorativa, destacant-hi el portal d'entrada, sovint recobert amb un arc de mig punt.

3.1. Els arquitectes

Guillem Forteza Pinya (1892-1943)

Acabà els estudis d'arquitectura a Barcelona l'any 1916. Fou arquitecte diocesà de Mallorca i arquitecte municipal de Palma, a partir de 1933. La seva obra és inicialment regionalista. Coneixia perfectament l'arquitectura tradicional mallorquina. Evolucionà després cap al Racionalisme seguint els models europeus. A Inca, projectà dues importants obres:

- *Capella del convent de les monges de la Caritat* (carrer de Sant Francesc).

Les obres d'aquesta capella neogòtica es feren entre el 1920 i el 1921. Està coberta per una volta de creueria.

- *Edifici de Banca March* (carrer Major). Actualment desaparegut.

Fou projectat l'any 1930 i tenia tres plantes i un porxo. A la planta baixa estava instal·lada l'oficina bancària i en els pisos hi havia els habitatges.

Guillem Forteza, a més, va signar el projecte de la Casa per a Jaume Ferrari, al carrer de la Font, l'any 1930.

Josep Alomar Bosch (1877-1952)

Es llicencià a Madrid l'any 1905. L'any 1906 fou nomenat arquitecte auxiliar de la Diputació Provincial de Balears, càrrec que ostentà fins a la seva mort. Els seus projectes no foren massa importants. Es tracta d'un arquitecte regionalista, encara que difícil de classificar. Coneixem alguns projectes inquers d'aquest arquitecte:

- *La plaça de toros* (avinguda de les Germanies).

Josep Alomar fou l'autor del projecte l'any 1909, però l'any 1910 fou substituït i es nomenà director de les obres a Jaume Alenyar. El projecte inicial que, entre altres coses, contemplava una façana monumental, no es realitzà.

- *Balcó de l'Ajuntament* (plaça d'Espanya).

L'any 1923 projectà, seguint esquemes barrocs, el gran balcó de l'Ajuntament.

- *Casa per als germans Jaume i Vicenç Ensenyat* (carrers de la Perla, del Comerç i del Mercat Vell). Projecte de l'any 1925 no realitzat.

Gran edifici que ocupava, pràcticament, tota una illeta. Seguia els canons regionalistes (figura 6).

4. El Racionalisme

El Racionalisme arquitectònic introdueix a Mallorca l'arquitectura funcional que es fa a Europa. Dóna molta d'importància als volums i no té ornamentació. En molts de casos el Racionalisme es reduí simplement a la fisonomia exterior: simplicitat formal, joc de volums, finestres apaïssades o col·locades al cantó de la façana, utilització de persianes enrotllables i tancaments amb guillotina. Però s'oblidaren aspectes fonamentals com els relacionats amb l'orientació, la distribució o els materials.

4.1. Els arquitectes

Josep Oleza Frates (1897-1971)

Estudià a l'Escola Superior d'Arquitectura de Barcelona on es llicencià l'any 1923. Fou arquitecte diocesà i arquitecte municipal d'Inca a partir dels anys 30. En un principi podem incloure la seva obra dins el regionalisme, però, posteriorment, un gran nombre important d'obres són racionalistes. A Inca projectà moltíssimes obres. En destacarem algunes:

- *Can Janer* (plaça d'Espanya). Reforma de la façana (1926).

Obra d'una gran originalitat. Alguns aspectes decoratius recorden el Modernisme. Ja citada a l'apartat 2.3.

- *Casa Cuna* (carrer de Sant Francesc, 52).

El projecte és de l'any 1928, però les obres duraren molt i l'edifici ha sofert moltes reformes. Les façanes exteriors acaben en un voladís de fusta i tenen dues plantes i porxo. Són clarament regionalistes.

- *Can Ripoll* (carrer de Jaume Armengol). Reforma consistent en la construcció de la torre i la planta baixa del carrer del Bisbe Llompart (1929).

La reforma es va fer com a conseqüència de l'ampliació del carrer del Bisbe Llompart que afectà el casal de Can Ripoll. Oleza torna a utilitzar el llenguatge regionalista, en aquest cas barroc, per no rompre les línies arquitectòniques de la casa.

- *Casa per a Pere Escanellas* (carrer del Bisbe Llompart, 70).

Edifici de tres plantes, projectat l'any 1930. Encara és regionalista. A la planta baixa hi situa la fàbrica de lleixiu, una botiga i una casa i a cada una de les dues plantes superiors dos pisos.

- *Cinema «Salón Moderno»* (carrer de Sant Domingo). Edifici desaparegut.

Es tracta del primer projecte racionalista de Josep Oleza a Inca, realitzat l'any 1932. Façana de línies molt simples, de tres plantes, amb una gran finestra apaïxada a la segona planta. Edifici funcional (figura 7).

- *Can Pieras* (1932) (carrer de Formentor, 19).

Casa racionalista que dóna gran importància als volums. Finestres amb persianes enrotllables, línies senzilles i pràcticament sense decoració.

- *Quiosc de la plaça del Bestiar* (1935).

Fou projectat per Oleza al mateix temps que la plaça. Hi destaca la volumetria i senzillesa.

- *Can Florencio* (carrer Major). Projecte de reforma (1935).

Oleza reformà, sobretot, la planta baixa, destinada a comerç de teixits, fent grans aparadors, amb una distribució racionalista de l'espai.

- *Antiga botiga de teixits de Ca S'Hereu* (carrer Major, 29).

Edifici, originàriament, de tres plantes tant a la façana del carrer Major com a la del carrer dels Hostals. Posteriorment s'afegí una quarta planta al carrer Major.

Arquitectura funcional amb tribunes molt simples, finestres apaïxades i balcons amb baranes tubulars.

Josep Oleza continua essent arquitecte municipal d'Inca a la postguerra, projectant molts d'altres edificis, però abandonant el racionalisme i tornant al regionalisme inicial.

Francesc Casas Llompart (1905-1977)

Es llicencià a l'Escola d'Arquitectura de Barcelona l'any 1929. A Catalunya coincidí amb el moment de la gestació del G.A.T.C.P.A.C., es relacionava amb

alguns arquitectes que més tard serien membres destacats del grup. Fou defensor teòric i pràctic del racionalisme de Le Corbusier. Però, més tard començà a acusar influències de corrents diversos que el portaren a realitzar una obra heterogènia, utilitzant sovint models regionalistes. Es conserven algunes obres d'aquest arquitecte a Inca:

- *Cafè Mercantil* (plaça d'Espanya).

Francesc Casas projectà obres de reforma a la planta baixa l'any 1935 consistents a renovar la decoració interior del local destinat a cafè i adequar l'espai que, en aquell moment, es dedicava a celler i fonda per a sala de festes. També dissenyà la nova façana seguint els esquemes racionalistes.

A l'interior, l'espai es resol molt hàbilment amb la distribució a distints nivells, situant a cada un les diferents dependències del local: els serveis i la sala de festes. També és remarcable la decoració i el mobiliari (figura 8).

- *Can Beltran* (avinguda de les Germanies, 95).

En aquesta casa senyorial, concebuda per l'arquitecte l'any 1939, la distribució de l'espai interior i l'estructura segueixen la tendència racionalista; en canvi, l'exterior té característiques regionalistes amb una mescla d'estils.

Francesc Casas continuà treballant a Inca, a la postguerra. Entre d'altres obres, l'any 1945 projectà la reforma, quasi total, del Teatre Principal.

Enric Juncosa Iglesias (1902-1975)

Llicenciat per l'Escola Superior d'Arquitectura de Barcelona l'any 1928. La seva estada en aquesta ciutat coincideix amb la gestació del G.A.T.C.P.A.C. Entre 1931 i 1943 és arquitecte municipal de Palma i entre 1939 i 1947 arquitecte municipal d'Andratx. Inicià l'activitat professional dins el Regionalisme, sota la influència de Guillem Forteza amb el qual començà a treballar. Posteriorment, adoptà un llenguatge racionalista.

Coneixem una sola obra d'aquest arquitecte a Inca:

- *Oficines de Gas y Electricitat S.A.* (carrer d'Artà). Reforma realitzada l'any 1930.

Encara que ha sofert altres transformacions l'obra conserva les característiques essencials del projecte original d'Enric Juncosa, de línies molt simples i funcionals (figura 9).

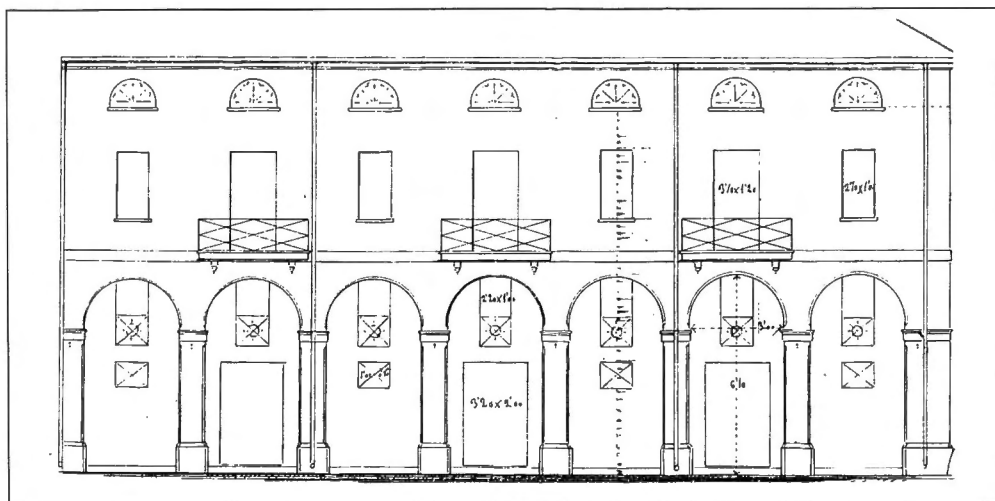

Fig. 1. Bartomeu Ferrà. Els Pòrtics. Projecte de la façana (1885).

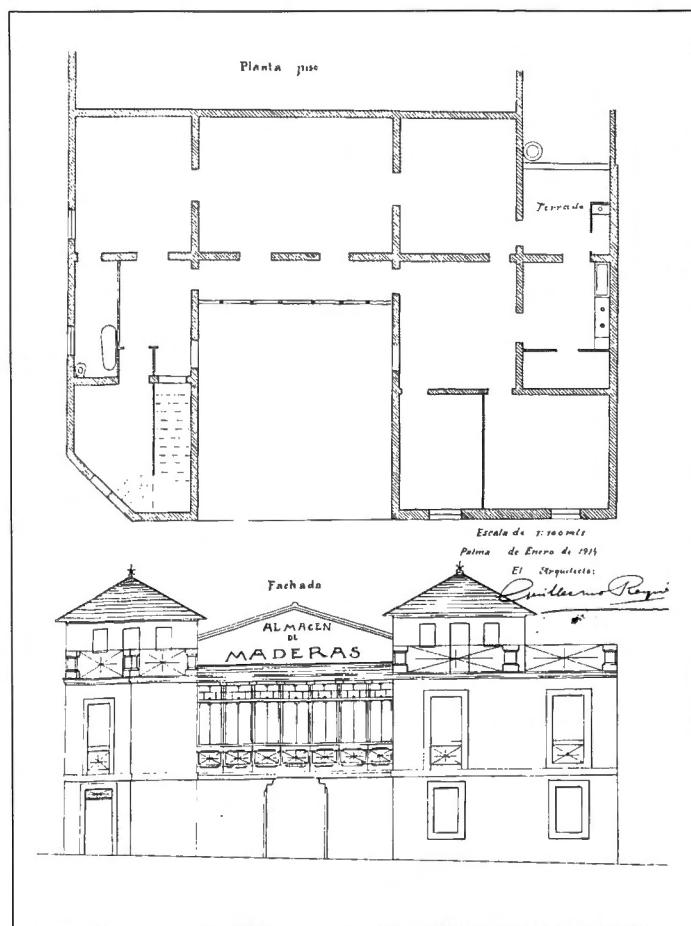

Fig. 2. Guillem Reynés. Reforma de Can Mir. Projecte de la façana i la planta (1914).

Fig. 3. Jaume Alenyar. "Casa de Maternidad, Retiro de Ancianos y Casa de Salud". Projecte de la façana (1918).

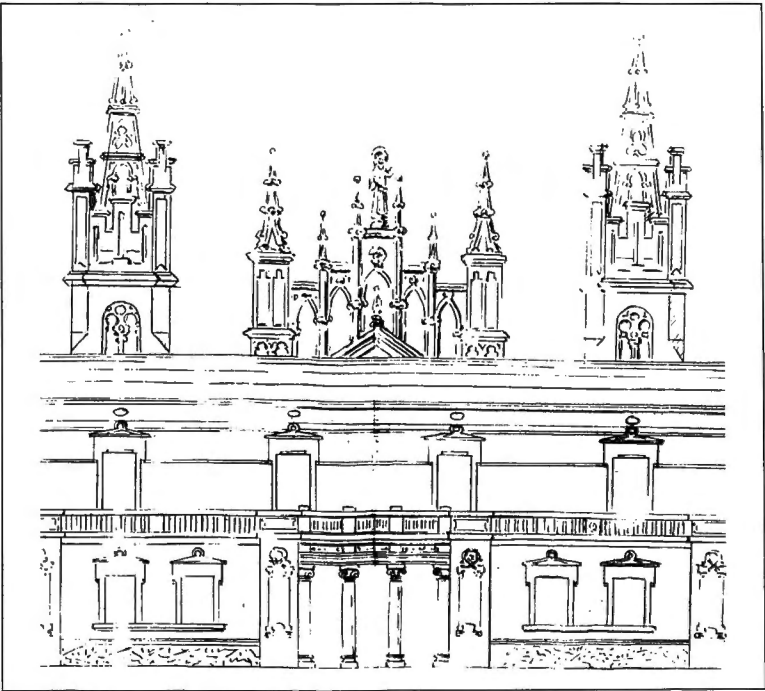
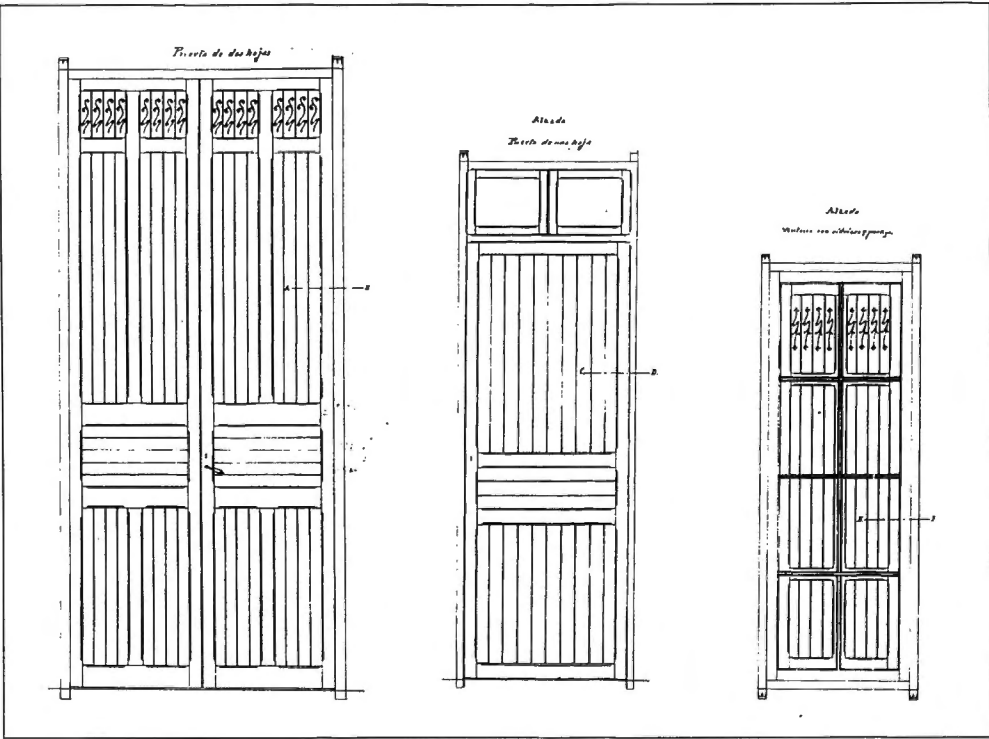

Fig. 4. Francesc Roca. Quarter del General Luque. Projecte de les portes i finestres (1909).

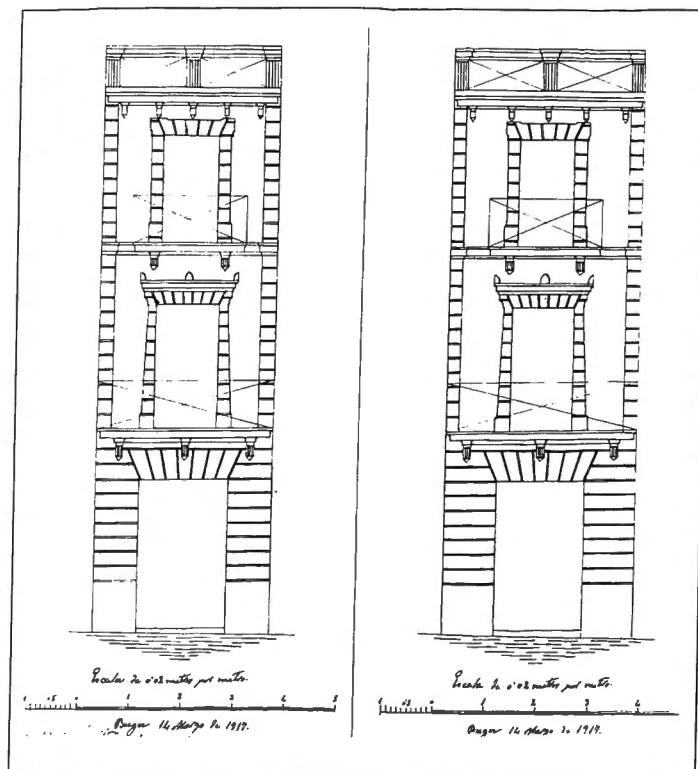

Fig. 5. Cases per a Jaume i Pere Coli. Projecte de les façanes (1917).

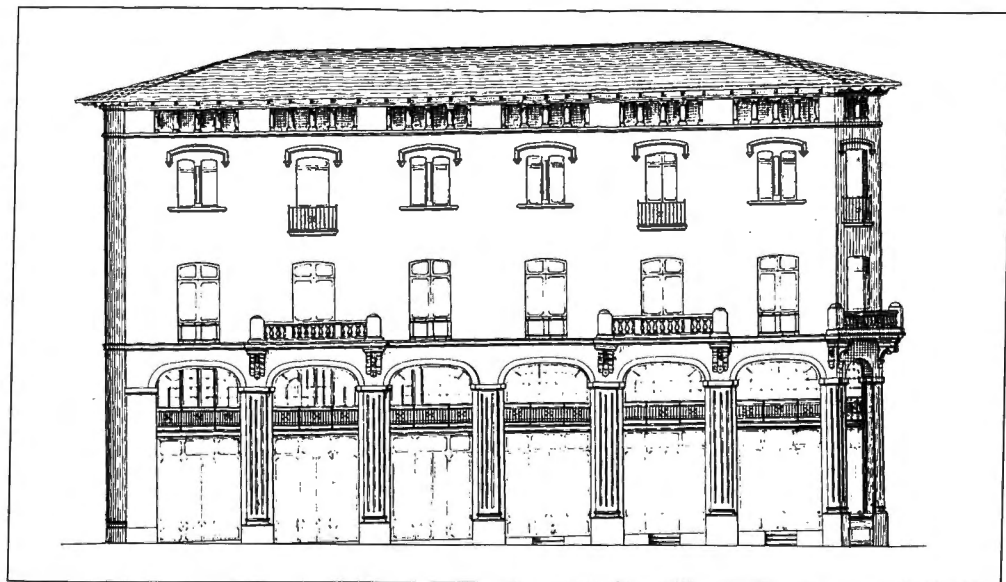

Fig. 6. Josep Alomar. Casa per als germans Jaume i Vicenç Ensenyat. Projecte de la façana del carrer del Comerç (1925).

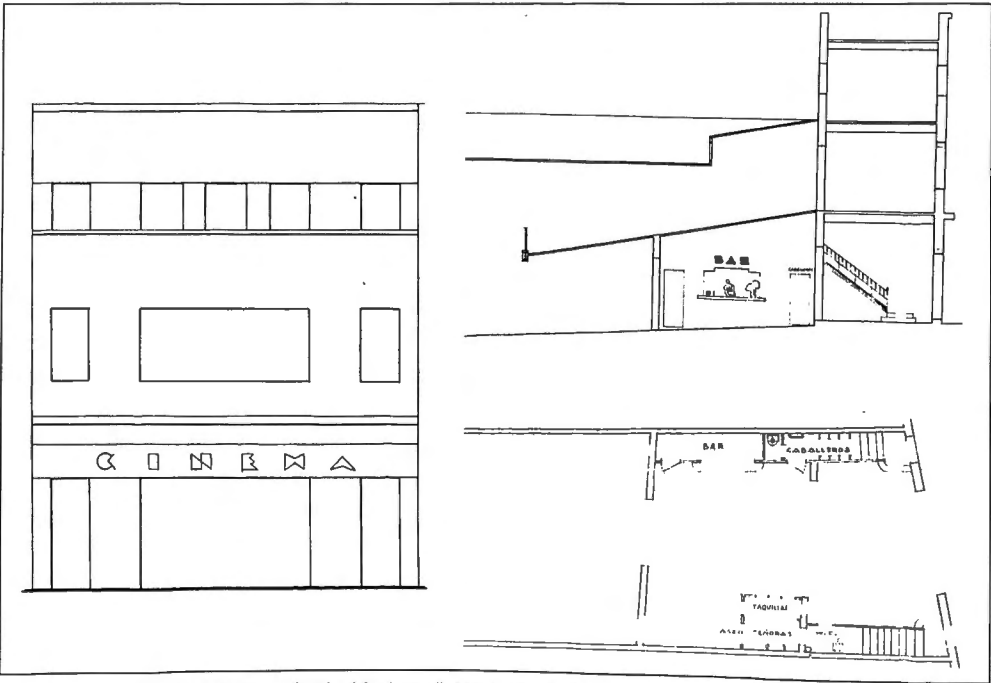

Fig. 7. Josep Oleza. Cinema "Salón Moderno". Projecte de la façana, la secció i la planta (1932).

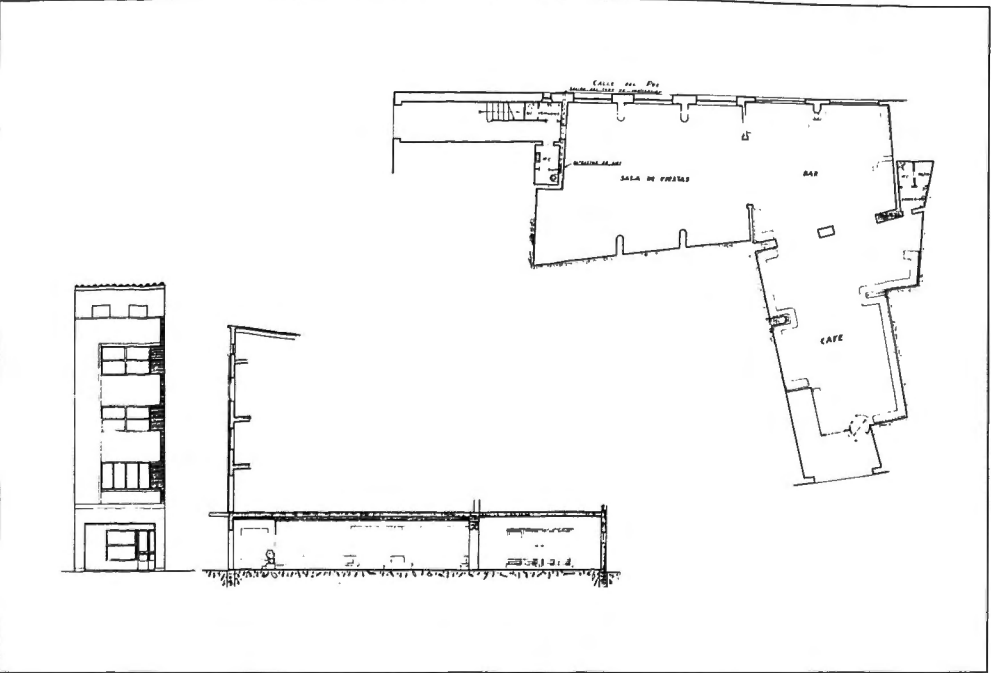

Fig. 8. Francesc Casas. Cafè Mercantil. Projecte de la façana, la secció i la planta (1935).

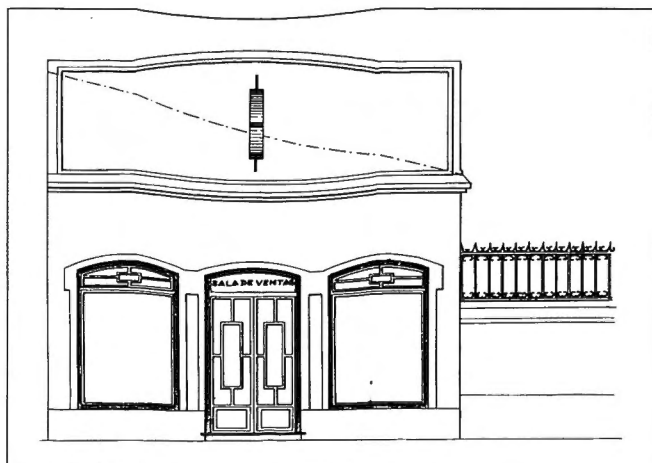

Fig. 9. Enric Juncosa. Reforma de les oficines de GESA. Projecte de la façana (1930).

BIBLIOGRAFIA I DOCUMENTACIÓ CONSULTADA

- ARXIU MUNICIPAL D'INCA: «Expedients d'obres particulars 1901-1940».
- ARXIU MUNICIPAL D'INCA: «Expedients d'edificis públics i municipals 1885-1940».
- ARXIU MUNICIPAL D'INCA: «Expedients de reformes urbanes 1901-1940».
- CANTARELLAS CAMPS, Catalina: *La arquitectura mallorquina desde la Ilustración a la Restauración*. Institut d'Estudis Baleàrics. Palma. 1981.
- FULLANA i LLOMPART, Miquel: *Diccionari de l'art i dels oficis de la construcció*. Editorial Moll. Palma. 1988.
- Gran Enciclopèdia de Mallorca*. Promomallorca Ediciones S.A.
- LLABRÉS MARTORELL, Pere Joan: *Les Germanes de la Caritat a Inca*. Gràfiques Garcia. 1993.
- PIERAS SALOM, Gabriel: *Breu història d'Inca*. Ajuntament d'Inca. 1986.
- RAYÓ BENNÀSSAR, Pere: *Itineraris urbans per la ciutat d'Inca*. Ajuntament d'Inca. 1993.
- SEBASTIAN LÓPEZ, Santiago i ALONSO FERNÁNDEZ, Antonio: *Arquitectura mallorquina moderna i contemporànea*. Gràfiques Miramar. Palma. 1973.
- SEGUÍ AZNAR, Miguel: *Arquitectura contemporànea en Mallorca (1900-1947)*. Universitat de les Illes Balears - Col·legi d'Arquitectes de les Balears. Palma. 1990.